

fått nåden att fullborda det. Men svensk kyrkorätt hade samtidigt varit att beklaga om dessa hans efterlämnade papper förblivit opublicerade, kanske endast omnämda som en fotnot till en biskopslängd för Växjö stift. Boken är dessutom ett gott exempel på hur man behöver känna sin historia för att bättre förstå sin samtid.

Min personliga förhoppning är att bokens tema på något sätt skall få en fortsättning, exempelvis i framtida doktorsavhandlingar. Mer finns att hämta i källorna.

«Ämbetsbrott av präst» förtjänar att läsas och reflekteras över, både av aktiva präster och andra som på olika sätt kommer i beröring med eller är intresserade av problemområdet. Frågan är om den inte även hör hemma som kurslitteratur för dem som tänker sig en framtida gärning som präst i Svenska kyrkan.

Lennart Ahlbäck

Vidar L. Haanes: «*Hvad skal da dette blive for prester?*» *Presteutdannelsen i spenningsfeltet mellom universitet og kirke, med vekt på modernitetens gjennombrudd i Norge. KIFO Perspektiv nr 5. 594 sidor. Tapir forlag, Trondheim 1998.*

I en i Sverige föga uppmärksam serie från Stiftelsen Kirkeforskning har läraren vid Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo Vidar Haanes publicerat sin doktorsavhandling. Den framlades som den fjortonde i raden vid nämnda fakultet sedan 1990, då man fick rätt att tilldela doktorsgrad. Det är ett mycket omfattande material som presenteras. Det tidsavsnitt som behandlas är tiden från reformationen 1537 fram till Menighetsfakultetens bildande och första verksamhet under 1900-talets två första decennier. Som underrubriken antyder ligger tyngdpunkten på de sista hundra åren av denna period. Efter en sedvanlig inledning tecknas utvecklingen i Danmark-Norge under 1500-, 1600- och 1700-talen närmast som en bakgrund. 1811 får Kristiania ett universitet. «Det kongelige Frederiks universitet», som börjar sin verksamhet 1813. 1814 förenas landet i personalunion med Sverige, efter att ha utkämpat en kamp för sin frihet. Det nygrundade universitetet får därmed än större betydelse. De följande årtiondena förs en häftig strid om den klassiska bildningens betydelse i samhället.

Samtidigt börjar det från visst kyrkligt håll läggas större vikt vid den personliga kristna tron. Redan här ser vi alltså en del av de spänningar som ledde fram till Menighetsfakultetens bildande. 1843 grundades Misionsskolen i Stavanger, som utbildade präster för missionsfältet. Vid samma tid utvandrade många norrmän till Nordamerika. En stor del av boken behandlar förhållandena där och de återverkningar de fick i moderlandet. Gisle Johnson, som fått ge namn åt en hel gene-

ration, «de johnsonska prästerna» (behandlade i Hallgeir Elstads avhandling från 1997), spelar en stor roll. Den moderna teologin får nu sitt genombrott. I början av 1900-talet blir motsättningarna inom den teologiska fakulteten så stora att en ny fakultet grundas 1907 med den tidigare professor Sigurd Odland som en av sina första lärare. En av underrubrikerna i boken uttrycker skillnaden: «Hva er en salmakergård mot Minervas hallar?» Redan 1921 valde dock majoriteten av de teologie studerandena «presteskolene». 1919 tar sig lärarna professors titel, 1922 får de rösträtt i biskopsval.

I den korta anmälan som jag har valt att skriva måste jag avstå från att behandla stora delar av problematiken i boken. Jag kan heller inte ta upp resultatets trovärdighet. Avhandlingen är lättläst om än ibland lite mångordig. En annan recensent hade kanske klagat på omfånget och föreslagit strykandet av detaljer. Själv tycker jag att utförligheten ger liv åt framställningen. Valet av rubriker, ofta träffande citat, är i allmänhet lyckat. Själva titeln är biskop Heuchs fråga i «Svar» 1903 och den är mycket välvald. Den frågan har biskopar och kyrkfolk ställt sig många gånger och frågan kommer att ställas så länge det finns en kristen kyrka. Att denna avhandling inte gör anspråk på att besvara den frågan säger sig självt. De frågor som tas upp är av stort principiellt intresse. De gäller förhållandet mellan teoretiskt och praktiskt i prästutbildningen och teologins ställning som vetenskap. På ett sätt som känns främmande för en svensk kyrkohistoriker gör Haanes också ett försök att själv ta ställning i dessa frågor. Därmed blir avhandlingen i sig ett inlägg i en pågående debatt. Framförallt blir den dock just genom den historiska framställningen. När man läser om ett historiskt ämne ställs man ju alltid själv inför de problem som människor brottas med.

K. F. Fernbom

Kari Lawe: *Vannoza de Cattanei och påven Alexander VI: En renässanspåvefamilj i relation till samtidens och eftervärldens syn på celibat, prästäktenskap/konkubinät och prästbarns rättsliga och sociala ställning. 486 sidor. Bibliotheca Theologiae Practicae nr 58. Uppsala/Stockholm 1997. Distribution: Arcus förlag, Lund.*

Boken ger en bild av det komplicerade förhållandet mellan kardinal Rodrigo Borgia, senare påve under namnet Alexander VI, och den kvinna med vilken han fick de flesta av sina barn, Vannoza de Cattanei. I inledningen ges en historisk bakgrund (om celibatet) samt biografiska data. Därefter behandlas samtidens bild av deras förhållande tillsammans med en genomgång av hur förhållandet gestaltade sig. Påvefamiljen